

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-42
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrletno: 1 RM — RM; celoletno: 4 RM — RM
Za Jugoslavijo četrletno: Din. 25; celoletno: Din. 100
Za Italijo: Prezzo die vendita Lire —60.

Preokret zgodovinske važnosti.

V sredo 23. avgusta t. l. sta Nemčija in Rusija zaključili svoja večmesečna pogajanja s podpisom pogodbe o nenapadanju. To pogodbo sta koncem septembra izpopolnili s paktom o razmejitvi na ozemlju bivše Poljske in medsebojnem prijateljstvu. Pridržali sta si ureditev evropskega vzhoda brez vmešavanja zapadnih velesil, si zagotovili izmenjavanje gospodarskih dobrin ter obljubili za slučaj nadaljevanja vojne še ožje sodelovanje. Ta preokret politike Velike Nemčije je Führer in kancler Adolf Hitler v svojem zadnjem govoru v državnem zboru označil kot preokret zgodovinske važnosti. Taisto potrjujejo evropski dogodki zadnjega tedna. Dosedanje lice evropskega kontinenta se spreminja z vsakim dnevom, mednarodna politika mrzlično išče novega ravnotežja med evropskimi tabori in državami, medtem se pripravljajo očitno na zapadnem bojišču velika iznenadenja.

Doslej je Evropo in svet vodila Anglija v zvezi z Združenimi ameriškimi državami. Njena politika je obstojala v tem, da je skrbno in ljubosumno čuvala ravnotežje med velesilami in tabori. Nedosegljiva je bila angleška politika v stremeljenju za brzdanjem one velesile, ki je hotela navzgor in bi bila lahko postala nevarna gospodovalni in izravnalni poziciji britanskega imperija. Stoletja sem se je vztrajno družila s slabšim evropskim taborom, mu dala na razpolago svojo gospodarsko in moralno silo in tako stalno pokorila sebi nevarnega tekmeca. Z izredno občutljivostjo je slej ko prej sledila razvoju odnosov med Nemčijo in Rusijo ter Nemčija in skupino ostalih slovanskih in romanskih držav. Bodisi da je pri zadnjem razvoju ostala prekratkovidna, bodisi da so postale njene tokratne namere preočitne, nenadno se je znašla pred nemško-ruskim prijateljstvom in se nahaja danes v položaju, ki bo tudi zanjo najdalekosežnejših posledic.

Oglejmo si na kratko sestav britanskega imperija. V njem živi nad 400 milijonov ljudi. Vso ogromno državo nadzoruje londonska vlada, kralj je zgolj zunanji predstavnik imperija. Dominijoni so razmerno najsamosvojnejši deli Britanije, sami se upravljajo in sami si dajejo zakone. Vlad posameznih dominijonov in celo njihovih članov se London neverjetno spretno poslužuje kot lastnega političnega orodja. Razen Irske noče zaenkrat noben dominij izstopiti iz okvira britanskega imperija, vsi pa zahtevajo takšne pravice in takšne dolžnosti v imperiju, za katere se sami odločijo. Za stopnjo nižje so britanske kolonije z lastnimi pokrajinskimi upravami n. pr. Indija, na najnižji stopnji so kronske kolonije, ki jih upravljajo uradniki, imenovani od angleške vlade. Notranja trenja posameznih delov imperija obstojajo v tem, da si kronske kolonije želijo lastna zastopstva, kolonije z zastopstvi hočejo postati dominijoni, dominijoni pa težijo za polno politično osamosvojitvijo od Anglije. Taisti princip, ki je veljaven za angleško notranjo politiko, je v svojem jedru veljaven za angleško zunanjo politiko. Popolno enakopravnost dovoljuje angleška politika samo Zedinjenim državam v — Ameriki. Vsa kokratna najmočnejša država evropskega kontinenta ni nikdar dobrodošla Angliji. To je občutil svoječasno Napoleon, ko je snoval francoski svetovni imperij. Sledila mu je leta 1914 Nem-

čija, ki se je zdela Angliji že prenevarna. Doživela je slično usodo končno Rusija, ki je za svojo zvestobo v svetovni vojni žela revolucijo in bi pod Kerenskim domala spet bila vprežena v taisti voz. Slovanski narodi — Poljaki, Čehi in Slovaki — so videli svojo željo po politični osamosvojitvi uresničeno šele, ko so bile slovanske države angleški državi potrebne kot opora proti eventualnemu zopetnemu podvigu premagane Nemčije.

Najzanimivejši odstavek angleške politike na evropskem kontinentu je bila vsekakor Rusija. Stoletja dolgo stremi ta ogromni kolos evropsko-azijske celine za dostopom v veliki svet. Svetovna morja so mu bila doslej zaprta. Vzhodno morje so čuvala male baltiške države, Črno morje je zapirala tudi še po svetovni vojni Turčija, dostop do Tihega oceana pa prednjeazijske države z Indijo. Tako je ostajal velikan prikovan na svojo zemljo in se kljub ogromnemu številu svojih narodov in kljub neizmernemu bogastvu svoje zemlje ni mogel ganiti. Prenevaren tekmeč bi bil britanskemu imperiju in moral je zato ostajati doma.

Francoski in angleški odgovor Nemčiji.

Kancler Hitler: „Če hočejo vojno, pa naj jo imajo!“

Na govor kanclerja Adolfa Hitlerja — priobčili smo ga v izvlečku v zadnji številki — sta zapadni velesili odgovorili po svojih vladnih šefih. Odgovor je bil odklonilen. Izgledi na mirno poravnavo so s tem postali izredno pičli.

Daladier, francoski ministrski predsednik, je v svojem odgovoru 10. oktobra poudarjal, da sta Francija in Anglija gospodarici Oceana in zato bo zmaga na njuni strani. Francija in Anglija nista želeli dati tej vojni značaja svetovnonazornega boja, tudi ne želita moči in oblasti, marveč se le branita, ker hoče Nemčija podvreči Evropo svoji nadoblasti. Vedno smo si želeli in si želimo iskrenega sodelovanja in lojalnega razmerja med narodi. Odločno pa smo proti diktatu sile. Orožja ne bomo odložili prej, dokler ne dosežemo varnosti, v kateri ne bo več sumničenj, groženj in trepeta. Francoski vojak zastopa pravično stvar in z njim sta istih misli francoski narod in francoska vlada.

Chamberlain, angleški ministrski predsednik, je govoril v četrtek. Uvodno je trdil, da je Nemčija želela vojno s Poljsko, ker se ni ozirala na pozive ameriškega prezidenta Roosevelta, belgijskega kralja, nizozemske kraljice, sv. očeta in Mussolinija. Mir, ki ga sedaj ponuja, je osnovan na zahtevi, naj Anglija in Francija enostavno

Deset dni po sprejemu nemško-ruskega pakta o nenapadanju je Anglija Nemčiji napovedala vojno. Sovjetski komisar Molotov je pakt orisal z besedami: „Sovjetska Unija vodi svojo lastno politiko, ki se ravna po interesih sovjetskih narodov in sicer izključno samo po teh interesih. Če gospodje v Angliji že hočejo vojno, naj jo vodijo brez nas sami! Mi pa bi radi videli, kakšni junaki so!“ Kancler Hitler pa je v svojem govoru naglasil, da se Nemčija in Rusija odslej ne bosta več medsebojno vojskovali za interese tretje velesile. Z dnem nemško-ruskega prijateljstva se evropski zemljevid bliskovito spreminja. Na Vzhodnem in Črnem morju se pričinja novo razdobje, nevtralne evropske države hitijo z urejevanjem svojih odnosov z Berlinom, Moskvo in Londonom, Evropa se pripravlja na novo ravnotežje. Ne bomo prorokovali, kako bo nova Evropa izgledala, smemo pa trditi da Anglija ne bo več jeziček na evropski tehtnici. V tem je vsateža nemško-ruskega prijateljstva in vsa njegova zgodovinska pomembnost.

priznata nemško zavojevanje Poljske. Mir, ki ga hočemo mi, mora biti ustaljen, utrjen mir, ne pa premirje, ki ga motijo vojne. Kdo ovira dosego takšnega miru? Nemška vlada in edino nemška vlada. Chamberlain je svoj govor zaključil s trditvijo, da zamore Anglijo prepričati o nemški miroljubnosti samo še dejanja in ne več besede.

Kancler Adolf Hitler je v sredo 11. t. m. v berlinski športni palači otvoril zimsko pomožno akcijo in dodal svojim mirovnim predlogom sledeče: „Izrazil sem našo pripravljenost za mir. Za slučaj odklonitve sprejememo boj in ga bomo izborili — tako ali tako. Zapadni svet bo sprejel, kar bo volil. Dokazati mu hočemo, kako postaja nemški narod vedno bolj strnjen in povezan. Tako bomo razveljavili nade, da se lahko kdor koli od zunaj vmešava v našo nemško notranjo ustavo. Naučiti jih hočemo spoštovanja pred notranjimi ustavami drugih narodov. Narodni socialisti smo nekoč izšli iz vojne, naši nazori so se rodili iz doživetja vojne in se bodo, če treba, v vojni tudi izkazali. Najtrdnije smo odločeni, da se borimo za svoje cilje do prav zadnje posledice.“

Še en odgovor. — Italijanski tednik „Relazioni internazionali“ se bavi v zadnji številki z vzroki sedan-

je vojne in pravi med drugim: „Če Anglija trdi, da hoče z vojno izločiti narodni socializem, potem se poslužuje izgovora. V resnici hoče Nemčijo znova prisiliti h predaji, jo znova razorožiti, jo spet postaviti pod politično kuratelo ter jo pravno zatirati. Ti cilji Evropi ne bodo prinesli miru, ker bi v slučaju zmage ista vprašanja zaživela pod še težjimi pogoji. Evropi zamore omogočiti zopetni podvig samo mir na podlagi pravičnosti.“

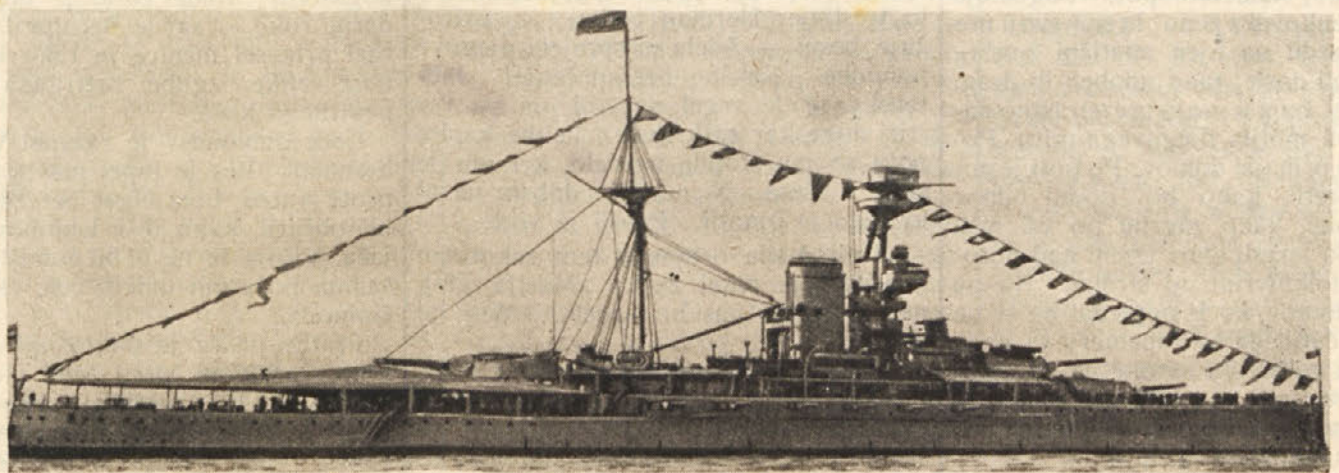
Nemčija in jugovzhod.

V nedeljo sta govorila na velikem dunajskem zborovanju gospodarski minister Funk in pokrajinski vodja Bürckel. Minister Funk je govoril o gospodarskih nalogah Vzhodne marke ter je dejal med drugim: „Nemška bojna fronta na zahodu je nepremagljiva. Blokada Nemčije se mora izjaloviti. 80 milijonskega naroda ni mogoče uničiti z odtegnitvijo te ali one surovine. Surovine bomo dosegli po ovinkih, nemška tehnika in kemija pa bosta iznašli nadomestila. Nemško gospodarstvo se sedaj obrača na vzhod in posebno na jugovzhod. V tem oziru ima Vzhodna marka posebno nalogo, ker je življenska žila jugovzhodnega evropskega predela. Tod se morajo družiti in organizirati vse gospodarske sile, ki delujejo od jugovzhoda!“ — Minister je v naslednjih izvajanjih na podlagi dejstev in števil dokazal, da je Nemčija tudi gospodarsko najbolj pripravljena država v Evropi, in nakazal ogromno delo, ki ga je Nemčija izvršila v letu in pol v Vzhodni marki. H koncu je še poudaril, da je vojna velika preizkušnja solidnosti malega in velikega občestvenega življenja, ter nemški narod pozval, naj se strne okoli svojega vodje.

Mir na Balkanu.

Po posredovanju Jugoslavije sta Madžarska in Rumunija odpoklicali svoje čete z medsebojne državne meje. Italija je odstranila svoje vojaštvo z albansko-grške meje in hoče baje tudi svojo vojaščino v Albaniji poklicati domov. Grčija je demobilizirala 10 letnikov. Jugoslavija je sedaj na delu, da dovede Rumunijo in Bolgarijo ter Bolgarijo in Grčijo do mirne poravnave medsebojnih sporov. Jugoslavijo podpira pri njenem mirovnem prizadevanju Italija in ostalo inozemstvo priznava, da je Balkan danes najmirnejši predel Evrope. Velika zasluga Jugoslavije na ohranitvi in utrditvi miru na jugovzhodu jači nedvomno njen ugled v zunanem svetu.

Nemško vojno poročilo z dne 14. t. m. javlja, da so Francozi razrušili mostove preko Rena na treh krajih.



Angleško bojno ladjo „Royal Oak“.

je minuli teden potopila neka nemška podmornica. Na ladjinem krovu se je nahajala posadka, ki je štela nad 1000 mož, ladja je bila oborožena z 48 topovi, njena prostornina je znašala domala 30.000 ton.

Zander M.

Preseljevanje Nemcev v domovino.

Od kanclerja napovedana akcija preseljevanja Nemcev na ozemlje Velike Nemčije je že v teku. Najprej je Nemčija sklenila sporazum z Letonsko in Estonsko. Nemški pripadniki obeh držav se že izseljujejo. Preselitev vodijo posebne komisije. Inozemski listi trdijo, da se nato izselijo v Nemčijo Nemci iz Litavije, nakar bi sledila nemška kolonija ob Volgi in končno Nemci, rahajajoči se na evropskem jugovzhodu.

Pogodba med Rusijo in Litavijo.

Rusija in Litavija sta sklenili pogodbo, po kateri prevzame Litavija ozemlje mesta Vilno, ki je prej pripadalo Poljski. Oddelki ruske vojske zasedejo v Litaviji nekatera oporišča, nadalje odstopi Litavija nekatero manjše otoke, ki jih bo Rusija utrdila. Moskovski listi so se o novi pogodbi na široko razpisali. Zatrldi so, da bo Rusija strogo čuvala nezavisnost malih držav in jim bo v potrebi pomagala.

Finska.

Za Estonijo, Letonsko in Litavijo je Rusija povabila Finsko, naj pošlje svojega opolnomočenca v Moskvo. Finska je določila za razgovore svojega poslanika v Stockholmu, ki naj bi poročal vladi, katera bi končnoveljavo sklepala o ruskih pogojih. Prezident Finske je v velikem govoru naglasil, da pripada Finska bloku severnoevropskih nevtralnih držav in nima do nobene države nobene terjatve, marveč želi živeti samo v miru. Končno je prispela v Moskvo delegacija finske vlade in se tam pogaja. Izvedelo se je, da igra pri pogajanjih veliko vlogo Alandsko otočje, ki se nahaja na jugu Finske in je zelo važno pomorsko oporišče. Svoječasno se je za te otoke zanimala Švedska, ker je ljudstvo pretežno švedsko. Zveza narodov je otočje pridrlila Finski. Sedaj pa ga bo Finska najbrže odstopila Rusiji.

Rusija in Indija.

V Londonu so zelo razburjeni, ker sta dve ruski brigadi udrli v zahodno-kitajsko provinco Turkestan. Če bodo prodirali naprej, bodo kmalu dosegli Indijo. Moskva sicer taji, da bi imela kake posebne namere na jugovzhodu države, vendar angleške skrbi še niso odstranjene, ker je že car Peter Veliki na uprav istem mestu skušal doseči indijsko mejo. Če je ta sovjetska namera vendarle resnična, bi na vzhodu vstal problem, kot ga doslej Azija še ni poznala. Govori se nadalje o zbiranju ruskih čet ob mejah Afganistana in Irana.

Angleška cenzura je prepovedala kriticke in slične uganke, ker se boji tuje špijonaže.

Teden v besedi.

Nemčija dokazuje Angliji, da je dala Poljakom na razpolago takozvani rumeni strupeni plin. Listi so priobčili tudi ilustracije v dokaz, da se je plin uporabljal. Anglija trdi, da so te vesti neresnične.

Italija namerava v Albaniji otvoriti več železnih rudokopov, ter izsušiti 200.000 ha obsežno močvirje pri Draču.

Angleški vojni minister je v spodnjem domu izjavil, da bo uvrščeval odsej tudi inozemce v redno angleško vojsko.

V Berlinu so zaprli vse državne muzeje, da zavarujejo v njih shranjene vrednosti.

Nemški poročevalski urad priobčuje izjavo številnih inozemskih, sedaj v Berlinu se nahajajočih časnikarjev, ki so dognali, da so trditve ameriškega žurnalista Knickerbockerja o visokih inozemskih vlogah nemških političnih osebnosti iz trte izvite.

V Italiji so odkrili grob slovitiga violinista Paganinija, ki je trdil, da je sklenil pogodbo z hudičem in je bil zato pokopan brez duhovniškega spremljanja. Njegov grob je bil doslej nepoznan.

Letonska vlada je podpisala pogodbo z Rusijo in pripravlja sedaj z njo novo gospodarsko pogodbo.

Zagrebski slikar Avgustinčič je dovršil bronasti kip maršala Pilsudskega, katerega izdelava mu je bila pred dve leti poverjena od bivše poljske vlade. V kip je založil 1.200.000 din. Kam se bo obrnil za povračilo izdatkov, še ni znano.

Chamberlain je izjavil, da hoče Anglija pokupiti vse blago, ki bi ga Nemčija potrebovala.

V Rusiji so proslavili 125 letnico smrti velikega pisatelja Lermontova. Lermontov je za Puškinom drugi največji ruski književnik.

Španska vlada je izdelala načrt desetletke, da popravi škodo, prizadeto po minuli meščanski vojni.

Zedinjene ameriške države bodo imele konec oktobra velike manevre vojske na kopnem, v zraku in na morju.

Trdi se, da se v tajnih trezorjih poljske banke v Varšavi nahaja del ruskega carskega zlatega zaklada, vreden 120 milj. zlatih mark.

Predstavniki indijskega naroda zahtevajo od Anglije, naj proglasi Indijo za britanski dominij.

V Ameriki je zelo živahna komunistična propaganda in že se govori o prekinitvi diplomatskih odnosov med USA in USSR.

Sovjeti delijo v novozasedenem ozemlju veleposestva. Moskovska „Pravda“ je začela izhajati v posebni beloruski izdaji. V vseh večjih krajih ustanavljajo komunistične propagandne okrožke.

Ceróvska je imela tehtnejšo besedo. Toda zanemarjenja rodbinskega življenja ne popravi nihče, to se maščuje na starših in otrocih. V rodbini je moč, prospeh, sreča in bodočnost.

„Kaznovati moram trmoglavo dekle,“ je sklenil ter sporočil Eli, da ostane čez zimo s teto in ujem na Jablonovem. Elin kljubujoči, s pajčolanom boli in tuge zasenčeni obraz se je razjasnil ob tej pretnji. Niti kaznovati ne ume, kdor nima prave ljubezni.

Najtežje je pač dospeti na te cestne klanke — potem se ne brigaj za zaseke in tresljaje: Herman prileti, se pritožuje, besni — Adela ni sprejela njegove ponudbe. Kakšno presenečenje! Jablonsky se je vrgel na stol, da so vse štiri noge kar zaškripale. Velike kaplje potu so mu stopile na čelo, kri mu je silila v ušesa. Ni mu bilo dobro, naval krvi ga je omotil. Prosil je vode.

„Tudi Adela ostane v tem zakotnem gnezdu,“ je rekel ženi. „Marija, glej, neka nesreča nas bo zadela. Meni je tesno!“

Marija Jablonska je skomignila z rameni in gledala predse. Njena duša se ni mogla svobodno razviti v domači hiši pod pritiskom čudaškega starega Podolskega. Ni se ji ogrela niti potem v žarkih stvariteljske, oplemenjajoče ljubezni. Po prirodi tiha, se je z leti ohla-

Iz naše države

Vojna zimska akcija.

V torek 10. oktobra je kancler otvoril zimsko akcijo 39/40 z govorom v berlinski športni palači. Med drugim je dejal: Zamisel zimske akcije pomeni narodno samopomoč. Lahko bi se mi obrnili do davkoplačevalcev, vendar se dobro zavedamo, da je v vzajemni žrtvi bistvo občestva in skupnosti in da je boljše, če prostovoljno vršimo dolžnosti, katere smo spoznali za nujne v interesu narodne družine. Vsak naj sam dobi vpogled v resnično potrebo mnogih rojakov. Potreba je bila in vedno bo. Vedno pa so ljudje dolžni, da potrebo manjšajo in omiljujejo. — Sredstva se bodo oskrbela na več načinov: Desetinka davka od zaslužka, dajatve tvrdk in prostovoljna darila so glavni. Uvedeni bodo za prostovoljna darovanja „vojaški dan“, „dan narodne vzajemnosti“ in „dan policije“, prvič se je pobiralo 14. in 15. oktobra, dne 22. oktober je istotako namenjen darovanju in nato vsaka druga nedelja v mesecu. — K zimski akciji je pozval posebej pokrajinski vodja Koroške Kutschera. V pozivu poudarja, naj

je otvoritev akcije 10. oktobra, na dan, ko se je odločila nemška usoda Koroške, posebna pobuda za dobrodelnost.

Prijava oseb in podjetij 10. oktobra.

Vsako leto se v Veliki Nemčiji dne 10. oktobra beležijo osebe, posestva in podjetja. To delo se je izvedlo tudi letos. Poverjeno je bilo občinam. Na podlagi podatkov bodo sedaj občine za vse delojemalce izpolnile izkaznice za obdavčenje zaslužka (Lohnsteuerkarten). Na tej izkaznici se nadalje beleži vojaški davek za moške letnike 1916 do 1920 (Wehrsteuer) in državljanski davek (Bürgersteuer).

Proslava 10. oktobra.

Povodom 10. oktobra so se vršile v deželi materinske proslave. Materam je bilo razdeljenih 5298 zlatih, 4487 srebrnih in 5937 medenih zaslužnih križcev nemške matere. Krajevni vodje stranke so imeli ob tej priliki nagovore o velikih materinskih dolžnostih.

„Koroški Slovenec“ je vidna vez naše narodne družine!

Vesti iz Jugoslavije

Ob petletnici smrti kralja Aleksandra.

V ponedeljek 9. t. m. je poteklo pet let, odkar so odjeknili v Marseillu usodni strelji, katerih žrtev je postal viteški vladar Aleksander Karadjordjevič. Kralj Aleksander je kakor malokateri vladar živel že od mladih nog s svojim narodom, delil z njim vesele in žalostne dneve in ga vodil preko neizmernega trpljenja do končne zmage in svobode. Ko je prispela 9. oktobra 1934 iz Francije vest o strahovitem umoru, je onemel ves jugoslovanski narod v globoki žalosti. Ta žalost in bolest ni bila samo trenutna, marveč se obnavlja vsako leto 9. oktobra, ko se vsa Jugoslavija klanja spominu blagopokojnega kralja. Tudi letos so bile po celi državi ta dan cerkvene žalne slovesnosti, katerih so se udeležili zastopniki najvišjih oblasti in mnogobrojno občinstvo. Zadušnici za pokojnim kraljem Aleksandrom na Dedinju je prisostovala celokupna jugoslovanska kraljeva družina.

Dva važna govora o jugoslovanski zunanji in notranji politiki.

Predsednik jugoslovanske vlade Dragiša Cvetković in predsednik senata dr. Anton Korošec sta pretekli teden v večjem spremstvu ministrov in politikov posetila Južno Srbijo. Ob tej priliki je bilo več zborovanj, med drugim v Skoplju, kjer je predsednik vlade Cvetković podal tole zunanje politično izjavo: „Mi nimamo nobenih nacional-

nih aspiracij zunaj države. Edina naša želja je, da ohranimo in dvignemo tisto, kar smo dobili. Mi želimo edino le živeti v miru! Danes ko divja vojna, ko se zemljevid Evrope tako naglo menjava, nas mora voditi le ena misel, to je mir! Mir na mejah, ko smo že naredili mir znotraj države. Naša dolžnost je, da uporabimo vse sile, da bi zagotovili mirno življenje našemu ljudstvu“. O notranje političnem položaju pa je Cvetković med drugim dejal: „Kmalu bomo imeli volitve za senat, nato občinske volitve, volitve v samouprave, potem pa poslanske volitve. Za vse te volitve moramo biti pripravljeni, ker volitve ne bodo več takšne, kakršne so bile doslej. Vedno smo naglašali, da so v naši državi potrebne normalne politične razmere. Te pa zahtevajo sistem tajnih volitev. Ljudstvo mora voliti za svoje predstavnike tiste, ki so najboljši. Zato moramo gledati, da bodo naši kandidati v vsakem pogledu brez madeža“. Za Cvetkovićem je med burnim odobravanjem spregovoril dr. Korošec in pojasnil svoj obisk v Južni Srbiji med drugim takole: „Če nikdar, zdaj je položaj tak, da moramo vsemu svetu pokazati, da smo enotni! Rečem vam: Ako bi vaše planine in vaše ravnine bile, kar Bog ne daj, v nevarnosti, sem prepričan, da bi vsi rojaki moje dežele rekli: Oni tam so v nevarnosti, pojdemo jim pomagat! Prav tako pa sem prepričan, če bi naše planine in

Podfistek

Vajansky Fran Albrecht

Leteče sence.

Povest iz življenja slovaškega ljudstva.
(39. nadaljevanje.)

V ta razjedajoča čuvstva je pala nova kaplja grenkobe: Elini pregreški, odklonitev Prathega. Jablonsky še nikoli ni imel tako nevšečnih trenutkov. Voz njegovega življenja je hipoma zavozil na nerazhojeno, kamenito pot. Pogosteje se je pomenkoval z ženo in se v svoji notranjosti srdil na njen apatični značaj, ki mu je bil doslej tako udoben in drag, samo da ni žena s svojo brezstrastno naravo nikoli motila njegovega miru. Pogosteje je prihajal domov. Po poti je pogumno pretel, kako bo zlomil odpor glupe goske, kako zagrmí po vsi hiši, da se bodo stresli stari jeseni nad potokom, obmolknivšim od strahu. Ko pa je prišel domov, ko je pogledal na svoje hčere, je čutil, da se zanemarjena nega očetovega vpliva na otroke ne da hipoma dohieteti, tudi ne s takšnim viharjem, ki bi izrväl stare jesene ter prisilil potok teči navkreber.

„Vajeti so se mi izmuznile iz rok,“ je govoril sam sebi, toda resnica je bila to, da jih nikoli ni držal v roki. Edino

dila, zbledela do brezbarvnega, ravnodušnega bitja.

„Doktor ti je prepovedal vsako razburjanje,“ je s pridušenim glasom dejala Marija. „Kaj se tako ženeš?“

Herman ni popustil. Zdelo se je, da žalost nad izgubljeno ljubeznijo vzpenja njegovega podjetnega duha. Novi projekti, nove zahteve, nove kupčije, pota — zares, to vse v krasnem redu — Jablonsky se je umiril, duša se mu je zazibala v ravnovesje, ko je videl čile stolpiče števil — obresti — dobiček — bogastvo! Rade volje je odprl rododarne roke — saj je Bernhard Zweigen-thal prinesel menice in tako leži opasnost velike izgube raztrgana na dnu papirnega koša.

Upor Jabloncev je razvnel Višnjo do besnosti. Ves je kipel maščevanja celo proti starcu, brez čigar betežnih rok bi bil občutil, kako diši jablonovska gorjača. Višnja se ne bi bil pomišljal z enim samim požarom uničiti cele vasi, kakor Gomoro.

Prathy pa se je dolgo upiral nadaljnjim sredstvom; pred očmi mu je stala sveža, čila Ela, predmet silne njegove strasti. Bil je finejši po prirodi in kavalir. Toda Višnja je bil neutrudljiv. V Pešto so frčale denuncijacije in so se tikale celo samega Prathega. Višnja je končno steroziral tudi njega: Pra-

thy je zahteval posadko sto mož, ki bi morala čez štirinajst dni popolnoma opremljena kantonirati na Jablonovem ter tako zlomiti trde kmečke glave.

Polovico listja so že izgubile orjaške lipe, razširjajoče svoje veje nad mračno jablonovsko leseno cerkvijo. Nastala je krasna, jasna jesen, ena tistih, ki tako zelo nalikujejo pomladi. Mi ljudje vemo, da je to samo prevara. Tega pa ne vedo drobne mušice, ki jih privabijo topli solnčni žarki iz njih skrivališč. Veselo poletavajo, kakor bi bilo pred njimi poletje, tvoreč stebriče nad mrzlo vodo. Poginile boste, poginile, samo da solnce zapade za gore, jasne, pestrobarvne, prekrasne, kakor lapis lazuli.

Čist je jesenski vzduh; kakor da bi priroda hotela pokazati vso svojo širino, globino in jasnino, preden se zagrne v sneženi in megleni kožušček, preden nas požene v naše tesne domove.

„Okno odpri!“ je rekel z globokim slabotnim glasom Holan svojemu sinu. Starec se je bil po sili preselil s postelje na divan — zahotelo se mu je svetlobe. „Zatohlo mi je, težko diham — odpri, odpri!“

Milko je odprl okno.

(Dalje sledi.)

Narod naj živi!

naše ravnine bile v nevarnosti, da bi prav tako rekli: Slovenci so v nevarnosti, moramo jim hiteti na pomoč! Danes je tak položaj, da moramo svetu pokazati, da smo krepko povezani med seboj, da nas nihče ne more razdružiti. Hočemo svojo domovino braniti, če bi bila, kar Bog ne daj, v nevarnosti od katerekoli strani“.

Maribor je proslavil dvajsetletnico slovenskega gledališča.

Slovensko narodno gledališče v Mariboru je bilo ustanovljena v jeseni leta

1919. Svoje delovanje je pričelo z narodno dramo o Tugomerju, v katerem se nahajajo možate besede Jurčič-Levstikove: „Trd bodi, neizprosni, mož jeklen, kadar brani je časti in pravde narodu in jeziku svojemu.“ Za proslavo dvajsetletnice svojega dela je mariborsko gledališče priredilo zopet troje slovenskih del in sicer: Cankarjevega „Hlapca Jerneja“, Finžgarjevo ljudsko igro „Verigo“ in Kreftovo srednjeveško dramo „Celjske grofe“, ki so dala jubileju močan narodni in umetniški poudarek.

Čirom naše zemlje

Pred stoletjem.

Iz desetletij slovenskega narodnega prebujanja.

Narahlo se je vzbujal.

Dolga stoletja je ostajal doma, doma govoril svojo prastaro, častljivo slovensko govorico, pel svoje pesmi, molil svoje molitve. Čim je prišel v širši svet, je srečaval tuj jezik, tuje ljudi in tuje običaje. Zato so ga pritrali le izredni dogodki, da je došel drugam, tam zajeljal v tuji besedi in v njej tolmačil svoje želje. Pa si je sam sebi dopovedoval, da že mora biti tako.

V daljni Franciji je nenadno izbruhnila revolucija. Naperjena je bila proti oslabeli dinastiji, proti samopašnemu plemstvu; ljudstvo je terjalo nove, veljavnejše zakone in v njih besedo o svoji enakopravnosti, o bratstvu in svobodi. V senci revolucije in sledečega Napoleonovega imperializma se je rodila druga misel. Le — ta je odklanjala plitko razumarstvo in nebrzdano svobodnjaštvo. Poedincu nasproti je postavila narod, zahtevam razuma zoperstavila težnje srca, neomejeni gospodarski svobodni in socialni enakopravnosti je stavila na pot poudarek narodne blaginje in stanovsko razčlenjene narodne družine. Imenovali so to misel: romantiko.

V Ljubljani so tedaj ravnokar odigrali prvo slovensko dramo in odložili prvi slovenski časnik. Vse ozemlje, koder je bivalo slovensko govoreče ljudstvo, so nato zasedli Francozi. Uradni list Ilirije je bil seve francoski, a se je rad bavil z zgodovino, jezikom in pesništvo južnoslovenskega ljudstva. V šolah se je poleg nemščine in francosčine uveljavljala polagoma slovenščina.

Odlikovanje. Kancler je odlikoval z zaslužnim križcem belega orla prve stopnje generalnega konzula g. dr. Jovanoviča, vodjo celovškega konzulata kraljevine Jugoslavije, in s tistim odlikovanjem tretje stopnje podkonzula g. Begoviča.

Svojcem vpklicanih vojakov! Iz pisma vojakov slovenske matere govore, bivajočih na vzhodu ali zapadu države, posnemamo silno željo po slovenskem domačem tisku. Oddaljeni od doma in izven domačega življenja si želijo vsaj domače besede in domačih poročil. Uprava se bo željam naših vojakov tudi v bodoče rada odzvala ter poziva njihove svoje doma, naj ji vpošljejo njihove naslove, da zamore vojakom redno zastoj dopošiljati naše tedensko glasilo. Proti dostavitvi lista vojakom ni, tako je uredništvo ugotovilo, nikakih pomislekov.

O kmetu, ki je umeščal vojvode. Sprejeli smo sledeči dopis: V predzadnji številki našega lista omenjate kmeta-koseza, ki je pri Krnskem gradu ustoličeval koroške vojvode. Stari viri pripovedujejo, da je imel to pravico nek rod, ki je imel svoja posestva v bližini Krnskega gradu. Pozneje je bila pravica združena z dvema zemljiščema v Pokrčah in Blažji vasi. Po tem se je posestvo imenovalo knežje zemljišče (Herzoghube). Zadnji kmet, ki je umeščal kneza na kamnu, je bil Jurij Sater ali Schater. Njegova rodbina je izumrla 5. junija 1823 in so se ob tej priliki spomnili tedanji listi z obširnimi zgodovinskimi sestavki.

Z dežele. Iz pliberške okolice smo sprejeli sledeče pismo: Marsikaj se

na. Ljubljana celo je dobila vseučilišče s štirimi fakultetami. Ljudstvo je strmeč sledilo gradnji novih cest, razmahu trgovine in poslušalo pripovedovanja o šumnih mestnih veselicah.

Po obhodu Francozov je cesar Franc I. spojil Kranjsko, zapadno Koroško in Primorsko v Ilirsko kraljevino. Romantika se je razbohotela v nemški književnosti, pojem naroda in narodnih pravic se je po njej čistil in oblikoval, v gospodarstvu sta pričela procvitati trgovina in industrija, kmečki stan je vedno glasneje terjal svoje pravo, narodna blaginja in ljudska izobrazba sta postajali cilj državne skrbnosti. Vse to pa se je razvijalo počasi, življenje je valovilo v sunkih in protisunkih.

Tedaj se je vzbudil.

Vodnik ga je v svoji zdravici naznal „Slovenca“, koroški Jarnik mu odkazal mesto v veliki slovanski družini. Skrivaj se je učeni celovski profesor Ahacelj učil dijake slovenščine, njegovi učenci pa so že zavpili na glas besedo o častivredni materni govorici. Navdušujoča je bila beseda mladega Antona Martina Slomška o luči sv. vere o slovenščini — ključu do narodne omike, grozeča je bila njegova graja onih, ki zatajujejo svojo mater in svoj rod. Koseski je zapel slavnostno pesem. „Slovenije“, na ljubljanskem odru je šestošolec Toman prvič županu na čast in meščanstvu v izredno navdušenje deklamiral slovensko pesnitev, ljubljanski igralci pa so proti ukazu policije zapeli v dvorani Vodnikovo: Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava!

Odtlej živi in ne bo umrl. Kajti narodi ne umirajo v desetletjih in stoletjih.

moramo učiti pri narodno-socialističnih organizacijah. Ne najzadnje smotrne vzgoje k spoštovanju kmečkega dela. Razigranih obrazov so prihajala dekleta pliberškega taborišča h kmetom ter jih podprla pri njihovem poslu. Krompirjeve njive se ob delu urnih deklet, ki jih ljudje nazivajo „Majde“ iz nemškega „Arbeitsmaiden“, hitro praznijo, shrambe pa polnijo. Lepo je videti brhka dekleta, kako vedro jim gre delo od rok. A ne samo vzgledna marljivost, tudi njihovo družabno življenje nas lahko uči. Pliberško taborišče je krasno urejeno, med dekleti vladata strog red in disciplina. Dvorišče je okrašeno z gredicami in cvetjem, v dekliških vrstah samih pa je dokaj veselega petja. — Nek posestnik iz Roža nam je poslal te vrstice: Imel sem v poletnih mesecih dekle — pomočnico, ki mi jo je dalo vodstvo dekliške delovne službe. Dekle je meščanka iz Beljaka. Izprva sem se ustrašil, če mi kmečkega dela nevajena meščanka le ne bo samo v napotje. Koj prvi dan po prihodu me je zaprosila, naj ji odkazem delo pri malih prašičih. Prošnji sem začudno ugodil. Da bi videli dekle pri gotovo ne baš zavidljivem poslu! Z neverjetno spretnostjo se je lotila dela in sicer prav vsega, si po par dneh izposlovala od gospodinje svobodo, da lahko v hlevu sama ukrepa, v mesecu dni pa je v strokovnjaškem znanju in veselj do tovrstnega dela tekmovala z gospodinjo. Slovo od pridnega dekleta je bilo dokaj hudo. — Iz maloške okolice spet nam neka kmetica piše pohvalno o dekletih delovne

službe, da so pridna pri delu in nikakor usiljiva v narodnem pogledu. So celo dekleta, ki se skušajo povsem prilagoditi tukajšnjim navadam in ki z velikim veseljem sledijo domači govorici. Posebno jim prija naše slovenske pesmi. Doslej še ni bilo slišati žal-besede o slovenskih ljudeh in slovenski narodnosti.

St. Jakob i. R. — St. Jakob v Rožu. (To in ono.) Za odišlem g. kaplanom Picejem, ki sedaj pastiruje kot provizor na Brdu pri Šmohoru, še mnog faran žaluje. Nenavadno dobro se je mladi dušni pastir iz Podjune uživel v rožansko dušo in si znal privezati srca šentjakobske farne družine. Želimo mu v novi službi obilo uspeha in blagoslova! — 10. oktobra se je vršila pred tukajšnjim spomenikom običajna glasovnjaška proslava. Prikorakale so narodno-socialistične formacije iz Podroščice, Podgorij in ostale okolice. Dva govornika sta vznešeno razložila pomen dneva za sedanji vojni čas. Proslavo je zaključila državna himna.

Gottesthal-Föderlach — Skočidol- Podravlje. (Poročeni in umrli.) Zvezo življenja so tokom leta sklenili: Anton Schellander, mizar, in Herta Rinas, rojena v Rusiji, Jožef Moser, brivec, in Viktorija Schöniger, Jernej Rahts, zidar, in Terezija Ana Krašovec, Janez Hohenberger, mizar, in Zofija Podgorc, Rajmund Neuwirter, drvar, in Martina Staubmann, Franc Reichmann, železničar, in Lidija Sturm, ter Valentin Schellander, mizar, in Berta Rommauch. Naj njih življenja čolnici mirno, varno in srečno plove, dokler nekda v pristanišču večnosti veselo ne pristane! — Zemska potovanje pa so končali: Marija Janschitz, pd. Kajžnica v Dolah, stara 68 let, Janez Steiner, ki se je nad Beljakom vtopil v Dravi, star 62 let, Uršula Jančnig, pd. Jančnica na Žlebne, stara 70 let, vzgledna gospodinja, udinja raznih bratovščin, pogosta komunikantinja, ljubiteljica rož, odgojiteljica rejenk, ter do osemdesetkratna krstna botra raznim družinam, ter Oton Wiltschnig, star 30 let, vsled nezgode na cesti nagle smrti. Kraj miru so našli na skočidolskem pokopališču. V beljaški bolnici pa so umrli, previdni z svetimi zakramenti, cestni delavec Janez Heber iz Vernberga v starosti 54 let ter po zelo kratki naglo nastopivši boleznii Štefan Kofler, železničar v Podravljah, star komaj še le 32 let. Počivata oba na beljaškem midrovoru. Sveti vsem večna luč!

Wernberg — Gottesthal — Föderlach. — Vernberg—Skočidol—Podravlje. (Novo in staro iz zadnjih mesecev). Letina, pravijo, je srednja. Zito je dobro, krompirja in sirka bo mnogo, ajdo pa je zelo osmodila slana, sadja je malo. Kakor lani so tudi to leto imele čebele po leti izborna paša doma in na tujem, na ajdi pa kakor lani radi dežja tako letos vsled suše ni bilo mnogo medu. Prihodnje leto ga pa bo polne deže! Če ajda čebeli ni mila, i kmetiču prede le sila! — Tujcev je bilo letos zlasti v gradu ter po raznih gostiščih mnogo. Pri Vosperniku v Podravljah so morali pogosto celo v avtih na prostem prenočevati. Tu je imele svoje taborišče tudi delovna služba. — Radi odselitev in odhajanja k vojakom se tudi farni pevski zbor vedno bolj krči. Naj se prijavijo novi udje. — „KS“ prihaja v naš okoliš zdaj 16. — Vas Skočidol je dala letos vpeljati elektriko. Vsi je pa še nimajo. Tudi farna cerkev ima sedaj 10 elektrosvetilk. Prispevkov je doslej 600 RM, stalo je vse nad 900 RM. Pripravna bo posebno pri polnočnici, svitlah ter pri večernih pobožnostih. — Cerkev je oskrbela tudi dva nova roketa in dve novi albi. Naredile sta to dve sedaj tu bivajoči sestri z Dunaja. — Kolikor znano, je iz naše župnije na Poljskem en vojni ranjenec. — Novi cerkvenofarni svet sestoji iz 6 moč ter 3 namestnikov. — Na kongresu Krista-Kralja sta bila odtod dva. — Po zgornjih vaseh župnije je primanjkovalo že vode. Jesenski dež bo vodne žile zopet napolnil. — Semnji v Podravljah in v Vernbergu so bili tihi in mirni. — Misijonišče v Vernbergu pridno dela in molí. Morda čuti kako dekle v deželi v sebi poklic v misijonski stan.

Če, naj se pridruži mnogim ondodnim novinkam! — Na javnih in zasebnih hišah so visele skozi 7 dni državne zastave. — Krščanski nauk za mladino se podaja z versko uro odslej v cerkvi. — Društvo „Sloga“ je preosnovalo svoja pravila po voditeljskem načelu. — V adventu letos, dne 8.—9. in 10. grudna, bomo imeli tridnevno duhovno-obnovitveno pobožnost sv. misijona. Govore bo imel v obeh jeziki in spovedi slušal bo duhovnik frančiškanskega reda iz Celovca. Pridite vsi, stari in mladi! — Kmetje si med seboj sedaj radi pomagajo.

Egg-Drau — Brdo-Drava. (Nov grob.) Hožjovih otrok, sinov in hčera, je bilo pet. Eden je padel v Rusiji, eden je umrl kot železniški uradnik v Jugoslaviji, eden, pd. Sabah na Dravi, je umrl letos, star 71 let, ena hči je še in naj še dolgo živi, Janez Aichholzer, pd. Rodar na Brdi, se je pa zdaj po daljši, udano prenašani boleznii, večkrat previden z tolažili svete vere, v 70. letu svojega zemskega potovanja, mirno preselil v boljšo večnost. Zapušča ženo in šest dobro vzgojenih otrok. — Njegove zadnje poti dne 9. vinotoka se je udeležilo mnogo vernikov. Na poti od doma na pokopališče so molili vsi zanj sveti rožni venec. Po opravljenih domači g. župnik v kratkih jedrnatih potezah pogrebem naslikal njegov značaj. Omenil je posebno, da je bil v boleznii podoben kralju Davidu, da je bil 25 let cerkveni ključar in 6 let cerkvenik na Brdi, da je živel 40 let v zvestem zakonu, da je bil stanovitven obiskovalec božje službe ob nedeljah in praznikih in ob mnogih drugih dnevih, da je bil vsak dan redno navzoč tudi pri svitnah, da je bil delaven, pobožen, ponižen in zgovoren. Lep vzgled je vsem dajal. Da bi bili tudi mi vsi verni, kakor je bil on! Nekaj let sem je upravljajal zlasti po leti malo gostilno, pečal se je tudi s prevažanjem tujcev po jezeru, po poklicu pa je bil večš kolar. Rodoljubja tudi v dneh preizkušnje ni zatajil. Bil pa je tudi izredno dobro zmožen nemščine. Bil je stalen naročnik naših listov ter dolgoleten ud Mohorjeve Družbe ter član raznih bratovščin. Vestno je vselej sodeloval s krajevnimi dušnimi pastirji. Vsem sorodnikom naše iskreno sožalje, duši njegovi blagi pa daj Gospod večni mir in pokoj!

Föderlach — Podravlje. (Pogreb.) Svetovna vojna je marsikateremu oslabila zdravje. To je moral občutiti tudi Štefan Ulbing, pd. Hebarjev v Krotni vasi, krojač, po vojski pa posestnik v Podravljah. V njegovi hiši je nekaj let sem tudi poštni urad. Po zavzetju Premysla po Rusih je moral v rusko ujetništvo. Bival je v Samari, v Uralu in v Sibiriji, v premogokopih in taboriščih, preстал tam revolucijske boje, dokler ni končno po mnogih nevarnih potih zopet srečno dospel v svojo domovino. Zdravje pa si je zrahljal in je vsled tega pogosto moral v bolnice za invalide. Previden s svetimi zakramenti je zdaj, star šele 48 let, zapuščajoč ženo in tri otroke, mirno in boguudano, dve leti za svojo materjo, zatisnil za vedno svoje oči. Imel je pri lijočem dežju izredno lep pogreb dne 11 oktobra. Nosili, spremljali in v grob položili so ga požarni brambovci. Udeležba drugih pogrebcev je bila ogromna. Godba mu je na zadnji poti na podravljsko pokopališče svirala žalne pesmi. — Štefan, zdaj si spet pri očetu in materi! Mirno spi!

Otroutza — Otravca pri Glinjah. Dne 27. IX. 39. smo spremljali k zadnjemu počitku Marijo Primik, p. d. Orancovo mater. Doživela je izredno starost, 87 let, in je bila med najstarejšimi v naši fari. Ranjka je bila skozi celo življenje zvesta svojemu narodu in je posebno rada prebirala slovenske časnike kakor tudi Mohorjeve knjige. Redko je najti v našem kraju žensko, ki bi v teh letih imela tak spomin, vedela se je spomniti vsakega gibanja v narodnem oziru in to desetletja nazaj, tako da je bilo ranjko zanimivo poslušati, ko je pripovedovala, kar je doživela v teh dolgih letih. Leta 1931 je obhajala ob strani svojega moža zlato poroko, kar je bil istotako zelo redek

slučaj v našem kraju, in so se tedaj znašli na prijaznem Orancovem domu skoraj vsi sosedi in stari znanci zlato-poročencev. Dobra postrežba in naklonjenost domačih napram stari materi je pripomogla, da je ostala ranjka do zadnjega duševno zdrava in dobre volje. Častna vdeležba pri pogrebu je najboljši dokaz, kako je bila ranjka spoštovana od vseh. R. i. p. Zaostalim naše sožalje.

St. Peter am Wallersberg — Št. Peter na Vašnjah. Prihajamo sicer z zamudo, ker nas je jesensko delo zadržalo. Preveč smo se veselili letošnje dobre letine in ajdovih žgankov. A zgodbna slana nam je vzela skoro polovico ajde. Sedaj spravljamo krompir, a nam deževje dela preglavice. Rabili bi pridni rok, da bi se izkoristili redki lepi dnevi. Za krmo ne bo huda, ker smo si nabavili precej novih silo-naprav. Prepričali smo se, da je tovrstna novost velika pridobitev za kmeta. Sedaj se oglašajo vedno novi interesi, ki hočejo postaviti svoj silo v teku prihodnjega leta. Nadejamo se, da bo letošnja državna akcija za gradnjo silo-naprav enako izdatna kot lanska. — V drugi polovici septembra smo imeli dva zela žalostna smrtna slučaja. Habrnovi družini na Potoku je umrl oče Jakob. Bil je zidarski palir in med delavci prav tako priljubljen, kot pri svojih predstojnikih. Kot družinski oče je bil nenavadno vzoren, otroci so ga oboževali. Pretresljiv je bil prizor ob odprtem grobu, ko je desetletna hčerkica v neizmerni žalosti prosila Boga, naj jo vzame k sebi, da bosta spet skupaj z atejem. Potek pokojnikove bolezni je povsem svojevrsten. Pri vojaškem naboru je zdravnik ugotovil srčno bolezen, čeprav oče dotlej ni čutil nobenih težav s srcem. Kmalu za tem je moral v bolnico, kjer so ugotovili, da deluje samo še dobra srčna polovica. Prizadevanje zdravnikov, da bi ga rešili, je bilo zaman, mrtvega očeta so prepeljali domov. Rajni oče Jakob Morak je bil zaveden sin slovenske narodne družine in je rad prebiral slovensko čtivo. Naj počiva v miru. Habrnovim naše iskreno sočutje. — Enako bridko je prizadeta Janova družina v Št. Jakobu. Mati Ana se je vračala iz Velikovca domov. Med potjo se nenadno zgrudi in je takoj mrtva. Zadelo jo je srčna kap. Za njo žaluje pet neodrastlih otročičev, med katerimi je najmlajši star šele tri mesece. Naj male varuje Bog!

Koroški drobiž. Za slučaj smrti lahko kupijo sorodniki brez nakaznice (Bezugschein) sledeča oblačila: črno obleko, črn površnik in par črnih nogavic. V trgovini se je treba izkazati s potrdilom smrtnega slučaja in z dokumentom, iz katerega je razvidno bližnje sorodstvo z umrlim. — V Beljaku je nenadoma umrl dvorni svetnik dr. Emil Fabrici, bivši dolgoletni okrajni glavar istotam. — Za pooblaščenca v koroškem obrambnem okrožju je bil imenovan pokrajinski vodja-namestnik Kutschera. — V času od 24. do 30. septembra so na Koroškem ugotovili sledeče število nalezljivih bolezni: škrlatinko (17), difterijo (26) in tifus (1 slučaj). — Kakor v prejšnjih letih bodo tudi letos v prostorih italijanskega konzulata v Celovcu tečaji za italijanski jezik. Tečaji trajajo od oktobra 1939 do junija 1940. — Od 17. do 20. oktobra se vršijo v Košuti ostrorelne vojaške vaje. — Višina površja Vrbškega jezera je padla 30 cm pod normalo, vzroki padanja pa so zaenkrat neznani.

Mojcka iz Borovnice. Mojcka iz Borovnice je služila v boljši rodbini v Celovcu. Nekoč je pospravljala sobe pa je videla, kako sta domači hčeri četveročno igrali na klavir. Ko pride drugi dan na trg, potoži vsa nesrečna prijateljici Nežiki: „Oh, sem mislila, da sem prišla k bogve kako bogatim in imenitnim ljudem. Pa je taka revščina, da morata obe hčeri igrati na en klavir.“

Mlad upornik. Mihec se prijoka iz šole domov. „Zakaj se pa jokaš?“ ga vprašajo. „Gospod šomašter so me nabili.“ — „Zakaj so te pa nabili?“ — „Ker so bili močnejši.“

Naša prosveta

Slovensko kulturno društvo.

Oblast je odobrila enotna pravila slovenskih prosvetnih organizacij. Organizacije se odslej enotno nazivajo „Slovensko kulturno društvo“, odkazan jim je razširjen, vse panoge prosvetnega udejstvovanja vključujoč delokrog, notranji ustroj društev je spremenjen v toliko, da je s povečanimi pravicami vsakokratnega društvenega vodje združena tudi večja odgovornost, končno so po novih pravilih krajevna društva ozko povezana s svojo centralo in tvorijo z njo strnjeno, enotno prosvetno organizacijo koroških Slovencev.

Dosedanja izobraževalna, pevška in bralna društva imajo za seboj častitljivo tradicijo. Naši predniki so jih začeli ustanavljati v prvem desetletju zadnjega stoletja in domala vsako društvo bi letos lahko praznovalo vsaj svojo tridesetletnico. Nekako polovica krajevnih društev je že obstajala, ko se je ustanovila celovška prosvetna centrala, kar dokazuje, kako silna je bila nekoč želja po narodni samopomoči v številnih slovenskih krajih. Taisto dejstvo je imelo za posledico, da so bili nazivi in pravila posameznih društev dokaj različni, četudi se je prosveta v posameznih predelih naše zemlje že v prvih letih delovanja medsebojno približala in poenostavila. Jasno je, da tudi tedanja stremjenja za načelno jasnostjo pri slovenskem kulturnem delu niso ostala brez vpliva tudi ne na zunanji ustroj organizacij.

Odslej nosijo naše prosvetne organizacije enoten naziv „Slovensko kulturno društvo“. Kot društveni namen navajajo pravila sledeče točke: a) **Društvo pospešuje in krepi prirojeno narodnost slovenske koroške družine v vseh njenih elementih,**

b) **utrjuje občestveno življenje v vasi, stanu in narodu,**

c) **nudi članom narodne družine strokovno izobrazbo in telesno blagostanje, jih navaja k štednji in zmernosti ter posreduje ljudstvu pošteno zabavo.**

V dosego svojih ciljev se društvo poslužuje predavanj, zborovanj, tečajev, govorov, knjižnic in čitalnic, mladinskih izikovnih tečajev, zabavnih prireditev kot petja, deklamacij, govorskih zborov, družinskih večerov, oderskih nastopov ter skupnih izletov.

Navedene točke povedo jasno in enotno: Slovensko kulturno društvo je varuh slovenskega značaja naših krajev in našega ljudstva. Kdor koli pospešuje njegovo delo in skrb, je njegov prijatelj. Društvo je zaščitnik domače slovenske govornice, slovenske pesmi in knjige, domače šege in starega običaja. Slovensko kulturno društvo čuva čast slovenskega človeka na koroških tleh in brani ugled tisočletne slovenske zgodovine. Z eno besedo: V taboru slovenskega kulturnega društva je slovenstvo Koroške, v društvenem delu njegova usoda. Še več! Vsaka vas ima svoje dobro ime in njegov čuvar bodi kulturno društvo, vaška družina imej v društvu svojega podpornika. Končno imata kmečki in delavski stan svojo čast in to čast bo društvo vsikdar branilo. Ljudstvu v vsesplošni blagor! je njegovo nezapisano delovno geslo.

Nikakor ni resnica, da bi v sedanjem času med nami ne bilo ne želje in ne volje za prosvetno delo. Šumne prireditve pri nas sploh niso bile nikdar običajne, za resno kulturno udejstvovanje in prizadevanje pa v vojni dobi vlada še večja potreba kot v miru. Kjerkoli so se zredčile vrste mož in fantov, jih bodo nadomestile naše žene in naša dekleta. Oblast in narodno-socialistična stranka našega dela gotovo ne bosta zavirali, morebitni lokalni pripetljaji se bodo ob našem skupnem prizadevanju premostili.

Kličemo na delo staro in mlado! V solidni slovenski prosveti, ukoreninjeni v fundamentih našega narodnega prepričanja, bo premnogim izmed nas dovolj srčne utehe in tihega veselja.

Naše gospodarstvo

Zemlja, neprecenljivo bogastvo.

Da govorimo z besedami bivših gospodarstvenikov, ki so usmerjali svobodno gospodarstvo: zemlja je kapital, je vrednota. Danes sicer vemo, da ta kapital ni v ničemer sličen denarju in da zemlja ni več navadno blago, ki se prosto na trgu kupuje in prodaja. Postava o dednih kmetijah izrecno pravi, da se zemlja ne sme več prodajati, kot je to bilo mogoče doslej. Tudi odprodaja zemlje posestev, ki niso uvrščene med dedne kmetije, ni več tako enostavna. Prvi kupec na to zemljo je država, nato pridejo kmetje kot obdelovalci zemlje. Prodaje in kupovanja zemlje urejuje po novi postavi pristojno okrajno glavarstvo in ne več zemljiško-prometna komisija. Glavarstvo sklenjene pogodbe ali odobrava ali zavrne. Narodni socializem sam pa postavlja načelo, da je zemlja največje narodno bogastvo, podlaga rednega narodnega gospodarjenja in temelj državne varnosti.

To narodno-socialistično načelo o zemlji se mora med nami doobra ukoreniniti, ker je nedvomno velika pridobitev moderne dobe. Nadomestiti mora starokopitno gledanje zemlje kot blago in po njem se mora kmečko ljudstvo spet ukoreniniti v svoj grunt.

Da izpodbijemo ostanke stare miselnosti in uveljavimo novo naziranje o gruntu, naj govorimo z besedami starega in okorelegagospodarskega načina. Tako bomo novo naziranje boljše in doslednejše dojeli. Zemlja je najvarnejši kapital. Ta kapital ne izgubi nikdar svoje vrednosti. Akcije, in obresti lahko izgubijo svojo vrednost, lahko padejo. Čim manj je stvari na prodaj, tem bolj je denar samo nekako posredovalno sredstvo. Hiše lahko izgubijo svojo vrednost, industrijska, obrtna in trgovska podjetja so dobre investicije samo dotlej, dokler dobro obratujejo. Zemlja pa predstavlja trajno vrednost, katera se nikdar ne more popolnoma razveljaviti. To opažamo v časih gospodarskega zastoja, ko skuša vsak, ki razpolaga z nekoliko svoto, svoj denar naložiti v grunt. Isto velja za vojno dobo v državah, katerih gospodarstvo vodijo še stara, pri nas že zastarela načela. Cena zemlji narašča, grunt je tedaj najbolj dobrodošla investicija.

Navedeni argumenti o visoki vrednosti zemlje sicer za narodno-socialistični ustroj gospodarstva ne veljajo več v polni meri, ker je zemlja itak izvzeta iz svobodnega trgovanja. Prav pa je kljub temu, da jih slišimo, ker na poseben način potrjujejo pravilnost novih pogledov na zemljo. Danes velja zapoved: **kmetje, posestniki, držimo se svojega grunta! Neposredno varnost nam nudi, naše najdragocenejše premoženje predstavlja, najsigurnejši plačnik človeškega dela in truda je; njegove vrednosti nihče ne bo razveljavil in nihče drugi ga ne more in ne zna obdelovati, kakor izključno samo kmet, ki je desetletja rasel na svoji zemlji in je spoznal vse njene dobrote.** Naj bo torej zemlja v naših očeh neprecenljivo premoženje in bogastvo.

Ureditev članarine drž. kmečke zveze. S 3. oktobrom je izšel razglas, po katerem se bo vplačevala članarina pri drž. kmečki zvezi. Letni prispevek znaša 50 odstotkov dež. zemljiškega davka in se bo odrajtal za čas od 5. majnika 1938. Za vplačilo prispevka jamči posestnik, ki plačuje zemljiški davek. Prispevek je javno breme in spada v isto vrsto kot davek ali socialna dajatev. Prispevek zapade istočasno z zemljiškim davkom. Če se plačuje zemljiški davek v obrokih, velja taisto za prispevek. Pobira ga deželni davčni urad.

O izdelovanju žganja. Uvedena je v Vzhodni marki postava o žganju kot monopolu. Načelno je hišno izdelovanje žganja dovoljeno in davka prosto. Posestnik sme na vsako moško osebo nad 21 let staro, žgati 8 litrov

in za vsako žensko nad 21 let po 6 litrov žganja. Žganje sme imeti največ 50 stopinj. Najvišja, enemu posestvu dovoljena količina je 56 litrov žganja s 50 stopinjami. Od litra se plača za kontrolo 14 pfenigov, pri čemer je vseeno, če so priprave za žganje kmetova lastnina ali si jih je izposodil pri sosedu. Žganje se sme uporabljati samo doma in se ne sme oddajati drugim proti plačilu ali zastonj. Za letos je bilo izdelovanje treba prijaviti do 15. oktobra pristojnemu carinskemu uradu.

7 važnih pravil. Nesnaga in prah škodujeta vsem pridelkom in vsem živilom. Svetloba, toplota in sonce pospešujejo gnilobo, kisanje in vrenje. Plesen pospešuje vlaga, mraz in mokrota. Glodavci, muhe in drugi škodljivci imajo mnogo pokvarjenih živil na „svoji vesti“. Kjer ni strokovnjakega znanja, skrbi in dela, so najlepši načrti zaman. Tudi rastlinske in živalske bolezni moramo zdraviti. Z jedilnimi ostanki ravnamo pametno in jih nikar ne mečimo na smetišče.

Želod, kostanji in bukovno seme so dobro hranivo za živali. Kako je to enostavno. Kratkohlačnika Pepčka pošljemo na kostanj, da ga otrese, njegove brate in sestrice pa pošljemo pobirati. Drugič spet naj se skorači na hrast, da bo nekaj želoda za pitanje svinj. Za 100 kg bukovnega semena plačujejo mlinci za olje celih 25 mark, kajti bukovno olje ni nič slabše od olivnega. Pogačice iz zmlatih bukovnih semen pa so dobre za prežvekalce, dočim jih konjem ne pokladajmo. Želod ima približno isto vrednost kot krmski ječmen. Moka oluščene želoda vsebuje skrob, do 6% beljakovine in 5% masti.

Štednja! Če kedaj, je štednja z živili na mestu danes. Nikar tako, da tjavendan hodimo v kaščo po moko, mast ali prekajeno in jemljemo s polno roko, dokler je kaj. Naenkrat zmanjka tega ali onega in začnemo se hudovati nase in na druge. Dobra gospodinja bo svoja živila razdelila na celo leto, da ne bo nikdar v zadregi, kaj naj pride v lonec. Štednja se začneja pri vžigalcih in jajcih. Dokler je v „diži“ še masti, si lahko tu in tam kaj pritriganje, ne da bi trpeli pomanjkanje. Pritrganje ob prazni diži seve je bridko in hudo.

Dar za smeh

Razlika med žensko in diplomatom. Če ženska reče „ne“, se to pravi „mogoče“. Če pravi „mogoče“, pomeni to „da“. Če pa reče „da“, pa ni več ženska. — Če diplomat reče „da“, pomeni to „mogoče“. Če meni „morda“, se to pravi „ne“. Če izjavi „ne“, potem to ni več diplomat.

Povest o dveh Judih. Dva Juda prideta v gostilno in vprašata, ali imajo kaj za večerjo. „Samo še dve ribi, drugega nič“, odgovorijo. „Prinesite!“ Prinesejo. Ena riba je velika, druga pa majhna. „Kar vzemi“, pravi prvi Jud drugemu, in ta si vzame večjo ribo. „Sram te bodi“, pravi prvi Jud nevoljno, „še manire ne poznaš!“ „I, katero bi bil ti vzela, če bi bil prvi jemat?“ vpraša drugi Jud. „Malo, seveda!“ „No, potem je vse v redu, saj jo imaš“, odgovori drugi Jud.

Mlad bahač. M a m a : „Kakšen pa si? Sta se že spet tepla s tistim Mulejevim Tomejem. Mar ti bom zmiraj novo obleko kupovala?“ Sinko: „Oh, mama, to ni nič! Pri Mulejevih pa bodo morali vsega Tomeja novega kupiti. Tako sem ga zdelal.“

V cirkusu. Mojster čevljar in učenček Pepe si v cirkusu ogledujeta dreiranega slona. Mojster: „Le poglej ga, kako zna!“ — Pepe: „Koliko let se je slon učil, da vse to zna?“ — Lastnik cirkusa: „Samo eno leto!“ — Učenček Pepe: „A, zato ima tako dolga ušesa!“

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatzelgasse 7. — **Upravnik:** Rado Wutej, Klagenfurt, Schüttgasse 9. — **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. — Veljavna je inseratna tarifa 1. — Povprečna naklada v 3. četrtletju 1939: nad 2300.